

Utbildningsbehovet – synpunkter från socialtjänsten

Bengt Söderberg

Försäkringskassan har större förutsättningar än socialtjänsten att uppmärksamma behov av tidiga och särskilda insatser. För att detta skall kunna ske krävs dock kunskap om människor och deras behov och om vad socialtjänsten kan utföra.

Artikelförfattare är Bengt Söderberg, socialchef i Solna och ledamot i socialutredningen.

Utbildningsbehovet – synpunkter från socialtjänsten

Uppgifterna inom socialtjänsten¹ är genomgående sådana att de kräver samarbete med andra än dem som ingår i den egna organisationen. Detta gäller inom alla de tre huvudgrupperna av sociala insatser som socialutredningen talar om som strukturinriktade, allmänt inriktade och individuellt inriktade. När det gäller den senare gruppen, de individuellt inriktade insatserna, är försäkringskassan en av de viktigaste samarbetsparterna. Om förslaget om socialförsäkringstillägg (soft) blir genomfört kommer detta att bli ännu tydligare. Framför allt torde försäkringskassornas behov av kontakter med socialtjänsten komma att öka väsentligt.

Men samarbetet är viktigt oavsett vad som händer med softförslaget. Och det bör, som jag ser det, vara viktigast för försäkringskassan. Bland de många där aktuella ärenden som avser ekonomisk

ersättning och hjälp finns flera i vilka det ekonomiska hjälpbehovet ingår som en del i ett mer komplicerat och sammansatt behov av bistånd. Det är av stor vikt att detta inte förbises. Behovet av medicinska insatser ligger många gånger till grund för rätten att få ersättning från försäkringskassan. Någon motsvarande koppling mellan sociala insatser och försäkringskassan finns inte. Uppmärksamheten på sociala behov måste därför vara stark. För socialtjänstens del är det kravet på denna uppmärksamhet och de kunskaper den fordrar som blir vägledande vid bedömning av utbildningsbehovet.

Kunskaper om socialtjänstens förutsättningar

En av förutsättningarna för ett gott samarbete är att var och en av parterna känner väl till den eller de andras förutsättningar i sitt arbete. Till förutsättningarna hör formella regler, i lagar och förordningar men också i bestämmelser av lägre dignitet och i praxis vid tillämpningen av dessa regler. Dit hör också organisationen: vem som gör vad, vem som har ansvar och kompetens när det gäller handläggning och beslut. Och vilka resurser man förfogar över – ekonomiska, personella och institutionella. Vilka uppgifter som ligger i vederbörandes totala arbetsområde, vilka mål som gäller i arbetet och vilka möjligheter och begränsningar som finns.

Socialtjänsten kan vara svår att helt förstå. Den ingår i den kommunala organisationen och kan därför, den kommunala kompetensen är sådan, te sig olika från kommun till annan. De lagar som gäller för socialtjänsten är naturligtvis lika över hela landet. De ger människor rättigheter och kommunen skyldigheter som är desamma. Men de ger också kommunerna mycket vid rätt att själva bestämma

¹ Socialutredningen använder i sitt slutbetänkande 1977 liksom regeringen i sin proposition 1979/80:1 beteckningen socialtjänst i stället för socialvård.

.....
För socialtjänsten är det bra om funktionärerna hos samarbetsparterna har sådana grundkunskaper att man kan förstå dessa förhållanden
.....

sin organisation och att göra åtaganden utöver vad som är obligatoriskt.

Även samspelet mellan nämnd och förvaltning på den sociala sidan kan vara svår att förstå. Det är besvärligt nog att det i en del kommuner finns särskilda distriktsnämnder vid sidan av de sociala centralnämnderna och att det alltså finns en arbetsfördelning mellan dessa. Men sedan finns också en förvaltningsorganisation som kan se ut nästan hur som helst. Och som ibland har långtgående befogenheter, ibland mycket begränsade.

För socialtjänsten är det bra om funktionärerna hos samarbetsparterna har sådana grundkunskaper att man kan förstå dessa förhållanden. Alltså en allmän kommunalkunskap – som egentligen alla bör ha men där bristerna inte sällan är stora. Och kunskaper om huvuddragen i de viktigaste lagarna inom socialtjänsten. – Just nu är det fråga om socialhjälpslagen, barnavårdslagen och nykterhetsvårdslagen. Från nästa år är det framförallt socialtjänstlagen.

Finns dessa grundkunskaper bör det inte vara så svårt att bygga på med kännedom om förhållanden i den kommun man har att samarbeta med. Det måste vara socialtjänsten där som ger denna kännedom. Den uppgiften ska ingå som ett självklart inslag i den information som tillhör samarbetet. I enskilda fall kan det vara lika naturligt att initiativet till att få denna kännedom tas av kassan som att det kommer från socialtjänsten.

Samarbetets syften och former

Varför är det då viktigt att kassans personal har kunskap om förutsättningarna för den kommunala socialtjänsten? Ja, det är inte bara för att man ska förstå varandra i olika samarbetssituationer, vilket i sig är bra. Det är, enligt min mening, framförallt för att man hos kassan ska förstå när och hur man kan

ta nytta av socialtjänsten för de människor det gäller i de ärenden man har.

Syftet med samarbetet måste självklart vara att ta väl vara på samhällets samlade resurser i det arbete som avser att behålla eller återföra någon i arbetsliv och sociala funktioner. Försäkringskassan har här en central roll, det är där försäkringsärendet blir känt, alltså där man tidigt får veta när något är i olag med hälsan eller den sociala situationen. Där har man också ett väl utvecklat system för att söka hindra att ärendet bara rullar på utan att man går in och granskar varför. I avsikt att undvika att någon i onödan ställs utanför möjligheterna till ett aktivt och meningsfullt liv.

Försäkringskassan har alltså betydligt större förutsättningar än socialtjänsten att vara uppmärksam på behov av särskilda och tidiga insatser, bl.a. från socialtjänstens sida, i många enskilda fall. För att vid rätt tidpunkt ta rätt kontakt med rätt organ erfordras kunskap om vilka möjligheter som finns och var man når dem. Det är också viktigt att ha kunskap som gör det möjligt att uppfatta vad som kan ligga bakom de hjälpbehov som blir tydliga hos kassan.

Det ligger självklart alltid en risk i ett väl utbyggt och nära heltäckande försäkringssystem som är inriktat på att tillgodose just ekonomiska behov. En risk att det kan bli lätt att bortse från att det också finns andra väsentliga behov. Så är ju tex. arbete inte bara en källa till försörjning. Arbetet ger också, om det är som det ska, en känsla av värde och betydelse för den som utför det. Det skapar gemenskap och vidgar möjligheterna till umgänge. Det utvecklar ansvarskänsla och förmåga till anpassning till och förståelse för andra. Och så vidare.

Medvetenheten om vad kassan kan ge och inte kan ge av vad som totalt kan behövas är en viktig förutsättning för att bedöma behovet av samarbete. För att den medvetenheten ska finnas måste man ha en god kunskap om människor.

.....
Försäkringskassan har betydligt större förutsättningar att vara uppmärksam på behov av särskilda och tidiga insatser
.....

Det är viktigt att försäkringskassans personal har tillräckliga kunskaper om människor

Formerna för samarbetet försäkringskassan – socialtjänsten har vi redan. De kan naturligtvis behöva byggas ut och förbättras. Det ser också olika ut på skilda håll beroende på flera faktorer.

Men för att vi alla ska fungera bättre i de former

vi har och ytterligare kan utveckla behöver vi säkerhet om vår egen roll i samarbetet och god uppfattning om den andres. Försäkringskassan har en central ställning i samarbetet och initiativet bör oftast utgå därifrån. Det är därför viktigt att personalen där har tillräckliga kunskaper om människor, deras förutsättningar och behov, liksom om samhällets övriga hjälpmöjligheter, tex socialtjänstens, och de villkor som gäller där. Kunskaper som erhålls genom återkommande utbildning i kombination med praktiskt arbete där organiserad samverkan ingår.

Nyhyttan

Kurort och enskilt sjukhem

Storslagen bergslagsnatur — utmärkta promenadvägar — hög och torr barrskogsluft — sjukgymnastik — massage — bad.

Läkare: Med. Dr G. Smårs.

Behandling av invärtes sjukdomar, mag- och tarmsjukdomar, hjärt- och blodtryckssjukdomar, reumatiska åkommor. Konvalescens och rekreation. Prospekt och upplysningar genom rumsbeställningar. Tel 0587/604 00.

Postadress: 713 00 NORA

Socialmedicinsk tidskrifts temanummer

Barn i samhället, nr 7–8/79

Klyftan är stor mellan barnets "rätt" och barnets egen verklighet — materiellt, socialt och känslomässigt. Därför behöver vi också i Sverige se över barnets situation. Detta menar numrets gästredaktör psykolog Ruth Larsson, Malmö, och redovisar artiklar kring detta tema.

Storstadsungdomars syn på tillvaron, nr 2/80

Ingrid Klackenborg-Larsson och Katarina Björkman redovisar i detta temanummer intervjuer och resultat av frågeformulär som belyser ungdomars inställning till syskon och kamrater, förhållandet till det motsatta könet, inställningen till äktenskap, familjebildning och könsroller, vuxenroll, politik och religion. Det ges också uppgifter om ungdomars bruk av alkohol, narkotika, thinner och tobak. Man har också sökt mäta ungdomars uppfattning om graden av samstämmighet mellan sig och föräldrarna, när det gäller inställning till arbete, familjesituation och samhälle.

Numren kan rekvireras från

Socialmedicinsk tidskrift

172 83 Sundbyberg

Tel 08/87 34 91 Postgiro 1179-1